СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 132. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, вівторок, 11-го липня 1944. No. 132. NEW YORK and JERSEY CITY, Tuesday, July 11, 1944. VOL. LII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ПРОДАЖ БОНДІВ ПЯТОЇ ПОЗИЧКИ ПРОДОВЖЕНИЙ ДО 31. ЛИПНЯ

НЮ ЙОРК. — Пята Воєнна Позичка принесла до суботи 8. липня $16,650,000,000, отже більше, ніж уряд назначив. Про це сповістив публику секретар скарбу Генрі Морґентав і при цій нагоді висловив свою радість, що населення Злучених Держав відозвалося гідно на зазив свого уряду. Одначе, при обчислюванню приходу з продажу бондів Пятої Воєнної Позички виявилося, що квота, призначена для приватних одиниць, не осягнула своєї висоти. Від приватних одиниць уряд надіявся дістати 6 біліонів, а міжтим вони закупили бондів лише на суму $4,250,-000,000.

Щоби дати спромогу кожній приватній людині сповнити свій громадянський обовязок, Комітет Воєнних Фінансів рішив продовжити час продажу бондів Пятої Позички, головно серії „Е", до кінця місяця липня б. р. Кампанія буде йти з повною енерґією дальше і є повна надія, що люди зрозуміють свій власний інтерес. Бонди, закуплені до 31. липня, будуть вважатися частиною Пятої Позички і будуть мати цісамі привилеї, як бонди закуплені по день 8. липня.

КОНТРОЛЯ НАД НЕЗАКОННОЮ ВИМІНОЮ ПАЙКОВИХ ЗНАЧКІВ.

ВАШИНГТОН. — Надужиття при виміні воєнних пайків в цілому краю довели до цього, що Бюро Адміністрації Цін приневолене створити окремі осередки для відкривання надуживань. Цілий край поділено для цієї цілі на 8 центрів, з котрих буде поширена контроля на всі можливі установи, що орудують пайками. Досі важко було провірювати пайкові значки з одного центрального бюра, бо це вимагає надлюдських зусиль. Пайкові значки підроблюють фахові ошуканці й розпродують по різних крамницях, а крамничники волять продавати крам і без значків, коби лише вдоволити покупців. Найбільше надужить буває при продажу ґазоліни, відтак при продажу взуття.

НАРАХУВАЛИ 157 ЖЕРТВ В ПОЖЕЖІ ЦИРКУ.

ГАРТФОРД (Конн.). — Загальна цифра погиблих від пожежі в цирку Ринглинг Бродерз дійшла до 157. — У неділю 9. липня відбулися заупокійні богослуження в церквах різних віроісповідань за жертви пожежі. Тіла нерозпізнаних жертв будуть похоронені в окремих гробах в Нортвуд Семетері з відповідними релігійними церемоніями.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬ ВЕТЕРАНІВ ДО БИЗНЕСУ.

ВАШИНГТОН. — Уряд приготовляє всі можливі полекші та поміч для ветеранів теперішньої війни, щоб могли вести самостійні малі підприємства. Нараховують, що яких 3,000,000 ветеранів схоче взятися до бизнесу. Для наладнання цієї справи створено окрему секцію Малого Бизнесу при Бюрі Закордонної й Краєвої Торгівлі. Департамент Торговлі на жадання команди армії підготовляє книжечки з інструкціями, як вести 20 родів малих підприємств. Уряд приготовляє теж фонд на позички для таких ветеранів, що не будуть могли відкрити бизнес власними силами.

СПЕКА В ОКОЛИЦІ НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Від четверга 7. липня запанувала в околиці Ню Йорку спека, яка доходить кожного дня понад 90 ступнів Фаренгайта. Населення великого Ню Йорку мандрує на поблизькі морські береги до купелі та заповняє міські парки. Управа міста не робить мешканцям ніяких перепон при використуванню вільних місць в парках і на морських берегах. Одначе ізза недостатку обслуги ці місця дуже нестарчальні під санітарним оглядом.

НЕБЕЗПЕКА ВІД НІМЕЦЬКИХ СУБМАРИН ДУЖЕ ЗМАЛІЛА.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт і премієр Чорчил проголосили спільно, що в червню небезпека від німецьких субмарин дуже змаліла. Подрібних цифр не оголошено, але подано, що втрата від нападу субмарин у червню була найнижча за цілий час війни. Вчасі інвазії німці затопили лише один торговельний корабель.

ЛІПШІ ВИГЛЯДИ НА УСПІХ МОНЕТАРНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

БРЕТОН ВУДЗ (Ню Гемпшир). — Плян для створення стабілізаційного фонду для монетарного обігу і для нового банку відбудови та регабілітації починає набирати вже форму чогось можливого. Делеґати на міжнародню монетарну конференцію починають вже говорити з довірям в успіх конференції.

Віцепрезидент Волес передбачує розвиток Злучених держав на заході

СІЕТЛ (Вашингтон). — Віцепрезидент Генрі Волес вернувся щойно із своєї подорожі до Китаю й до східної Азії. З нагоди повороту він виголосив по радіо промову, в якій виявив потребу ближчого співділання між Злученими Державами і „новим світом з північного Пацифіку та східньої Азії" після війни. Він теж заявив, що Китай, ізза недостачі матеріялів, щоби ввійти в „епоху машинерії", потребує — „Нового Розподілу".

Волес переїхав великі простори, вибравшися в дорогу з Вашингтону. Він перелетів понад Минеаполис, прибережні стейти, Аляску, Сибір, Китай і вчасі подорожі прийшов до висновку, що в цих околицях твориться нова смуга з великими природними багацтвами та великою резервою людей.

Він сказав теж, що Злучені Держави вступають в нову еру розвитку, яку можна назвати „ерою Пацифіку". Вчасі розбудови околиць між Америкою й східньою Азією, повстануть нові підприємства, нові інвестиції, нова торгівля та прийдуть нові осяги.

ҐЕНЕАЛ ДЕ ҐОЛ В АМЕРИЦІ

ВАШИНГТОН. — Від пятниці 7. липня перебуває в Злучених Державах як урядовий гість президент Комітету Національного Визволення Франції генерал Чарлз Де Ґол. З нагоди його прибуття відбулися конференції з високими урядовими чинниками, включаючи й президента Рузвелта. З конференцій видано звідомлення, що Де Ґол не прибув сюди за признанням його уряду, лише для особистого пізнання й наладнання відносин.

ПРОПОНУЄ БАЛКАНСЬКУ ФЕДЕРАЦІЮ

НЮ ЙОРК. — У Ню Йорку перебуває член нового югославського кабінету Сава Косанович. У першій розмові з ґазетярами він висловив думку, що після війни повстане федерація балканських держав без огляду на національну приналежність. До цеї федерації малаб ввійти теперішня сфедералізована Югославія, відтак Болгарія, Греція, Албанія та Румунія. Отже булоб два союзи балканських народів і вони створилиб міст між Західною Европою та Росією. Ці союзи держав не малиб уфортифікованих границь і тому не булоб загрози для миру. — Косанович заявив теж, що новий югославський кабінет має перемінити в цілости відносини в Югославії.

Два прихильники Тіта в новім югославськім кабінеті

ЛОНДОН. — Новий югославський міністерський кабінет уже покінчив своє формування й дістав потвердження короля Петра. Ґрупа маршала Тіта, провідника югославських партизанів, котрого ще недавно королівська ґрупа поборювала за його комунізм, має в новому кабінеті аж двох міністрів. Прихильники генерала Міхайловича, дотеперішнього міністра війни, не мають ні одного.

Кабінет складається з представників сербів, хорватів і словінців. Є між ними словінський католик і представник хорватської селянської партії. Всі вони погоджуються на програму безпощадної боротьби проти німецьких окупантів та їх квіслінґів.

Дотеперішній югославський амбасадор у Вашинґтоні, Константин Фотіч, не признав нового кабінету, бо мовляв у ньому нема справжніх сербів зо Сербії; новий кабінет, за словами Фотіча, спирається на згоду між д-ром Субасічом і маршалом Тітом.

АЛІЯНТИ РОЗКРИВАЮТЬ ҐРІБ 300 ІТАЛІЙЦІВ

РИМ. — Американсько-анґлійські урядники постановили добути тіла 320 італійців, котрих розстріляли німці й італійські фашисти в Римі з пімсти за бомбардовий замах у Римі, від котрого згинуло 32 німців і 1 італійський фашист.

Зараз по замаху німецькі вояки й італійські фашисти переарештували в околиці вибуху всіх мужчин й відставили їх до тюрми. Там з них вибрано 320 як призначених на розстріл. Їх розстріляно машиновими крісами у печері, а повім вхід до печери забито при помочі вибуху бомби.

АРЕШТУВАЛИ ТОВАРИША „ДУЧЕ"

РИМ. — Італійські урядники арештували Чезара Россія, котрий був одним з найближчих прислужників Мусолінія, та стояв дуже близько до вбивства соціялістичного посла Матеотія в 1924. році.

ВПЛИВ ПЕТЕНА ОБЛЕКШУЮЧОЮ ОБСТАВИНОЮ ДЛЯ ЗРАДНИКІВ ФРАНЦІЇ

ШЕРБУРҐ. — Перед вільним французьким судом ставлено як обвинувачених за зраду Франції двох молодих французів. Не дивлячися, що їм вину доказано понад усякий сумнів, суд не видав звичайного в таких випадках присуду смерти, але засудив їх на досмертну вязницю. Суд взяв під увагу низку облекшуючих умовин; передусім їх молодий вік, як також те, що вони виростали без батьківського догляду, а до того ще вчасі, коли такий визначний чоловік, як маршал Петен, пропаґує співпрацю з ворогами Франції.

ЧЕТВЕРТОГО ЛИПНЯ В ФРАНЦІЇ. — З вдячности за визволення мешканці міста Ля Мін у Франції удекорували цей дім прапорами й відповідним написом. Чорні пятна на світлині зробив цензор, замазуючи інформацію, яка могла би придатися ворогові.

БРИТІЙЦІ ЗАНЯЛИ КАЕН, „КЛЮЧ ДО ПАРИЖА"

НАЙВИЩА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ. — Місто Каен, котре являється незвичайно важним пунктом на східній частині аліянтського інвазійного фронту в Нормандії, котре через те називається ключем до Парижа, попало в руки британських і канадійських військ.

Занято його по страшнім бомбардуванню, що тривало цілий день і цілу ніч; від нього знищено майже все місто, за вимком найстаршої частини, його центра. Аліянтські війська підійшли до міста зараз на початку інвазії, але німці його так уфортифікували, що його можна було добути аж по сконцентруванню відповідних сил.

Ця важна аліянтська перемога не була одинока, бо в той самий час американські війська, що оперують на захід від британських, добули важний комунікаційний центр Ля Айє де Пііт. Між цими двома пунктами аліянтські війська напирали на різні пункти та посувалися вперед проти завзятого ворожого спротиву.

Кореспонденти, що дісталися до Каену, описують цей важний нутрішній порт, як одну купу ґрузів. З 50,000 мешканців осталося в місті всего кількасот. Втікачі одначе стали вертатися, як тільки Аліянти заняли місто. Центр міста, котрий має важні історичні памятки середних віків, пощаджено при бомбардуванню тільки завдяки геройським зусиллям артилерії. Німці боронилися завзято на окраїнах міста; у самому місті їх опір був слабий.

ЛІТАЮЧІ БОМБИ БЮТЬ ДАЛІ ПО ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН. — 26-го дня бомбардування Анґлії літаючими бомбами такі бомби поцілили три важні лондонські памятки. Між іншим поцілили каплицю ґвардії та вбили при тому понад двісті людей, що було там на богослуженню. Уряд далі евакує жінок і дітей з Лондону.

Німецьке радіо говорило, що німці поцілили й затопили літаючими бомбами аліянтський воєнний корабель при гирлі ріки Орну в Нормандії, а контрольоване націстами радіо з Парижу донесло, що націсти затопили десять аліянтських кораблів за 10 хвилин якоюсь новою тайною зброєю. Обі вістки не мають потвердження з аліянтських жерел.

РОСІЙСЬКІ ВІЙСЬКА НА ГРАНИЦІ ЛОТВИ.

ЛОНДОН. — Російські війська, посуваючися скоро за відступаючими німцями, заняли важний залізничий узол Ліду, що лежить 56 миль на полудне від Вильни, та дійшли до границі Лотви.

Московський комунікат говорить про забрання в неволю трьох німецьких ґенералів. Між іншими ґенерала Гофмайстера допали совєтські вояки в лісі й він без спротиву піддався з цілим своїм відділом.

Недільний московський комунікат доносить теж про заняття Баранович, котрий він називає повітовим містом білоруської совєтської соціялістичної републики; перед війною місто належало до Польщі. Комунікат говорить теж про заняття міста Свенцьонса, котре він називає повітовим містом литовської совєтської републики, а котре до війни належало до Литви.

Недільний додатковий комунікат говорить про бої коло Браслава й Корсуня-Шевченківського.

АЛІЯНТИ ЗНОВУ БОМБАРДУЮТЬ ПЛЬОЄШТІ.

ЛОНДОН. — Понад тисяча американських важких бомбовиків узяла участь у бомбардуванню Гітлерової Европи в неділю. Атаковано передовсім зади німецької армії в Франції, далі центри висилки „роботів" на Британію, головно в Па-де-Кале, далі важні німецькі копальні в Рурщині та нафтові терени в Плоєшті, в Румунії, головне жерело нафти для німців.

Німецьке радіо доносило, що ніччю аліянтські літаки зявилися над Східною Прусією.

АЛІЯНТИ ПОСУВАЮТЬСЯ В ІТАЛІЇ.

РИМ. — Німецький спротив проти аліянтської офензиви в центральній Італії стає щораз упертійший. Не дивлячися на те, аліянтські лінії постійно посуваються вперед. Найбільший поступ останніми днями зробили американці, що підійшли на віддаль 10 миль до важного міста Леґгорна. Там вони заняли Вольтеру, останній важний горб під Леґгорном, що немовби стереже дорогу до міста. На східному секторі зроблено поважні поступи в дорозі до Анкони.

АМЕРИКАНЦІ ДОВЕРШУЮТЬ ДОБУТТЯ ОСТРОВА САЙПАНУ.

ПРЛ ГАРБОР. — У той час, як Аліянти мали поважні перемоги в Европі, коли вони заняли на заході „ключ до Парижа", Каен, а на сході стиснули сильно німців над Балтиком, американці зробили далі поважний поступ на дорозі до Японії, довершивши добуття острова Сайгану.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Чорчил про літаючі бомби

Промова британського премієра Чорчила в британськім парляменті відслонила немало тайни, якою британський уряд оповив цілу справу найновішої зброї Гітлера, котру одні називають „літаком-роботом", інші „літаючою бомбою", інші ще інакше. Розкриття наступило в крайну пору, бо серед союзників Британії, головно в Америці, на місце первісної байдужности й самопевности вже стали про цю нову зброю поширятися справді лячні чутки.

Чорчил говорив видно, як це його звичаєм, зовсім щиро, не закриваючи просто нічого поза те, що конче мусить бути закрите. Він признав, що нова зброя робить поважні шкоди та вбиває багато людей. Він признав, що вона досягає британської столиці та що Лондон є справжньою ціллю цеї зброї. Він признав, що внаслідок цеї нової кампанії прийдеться вивезти з Лондону все цивільне населення, якого там не потрібно доконечно для ведення війни.

Рівночасно з тим зо слів Чорчила виходить ясно, що ця нова зброя має свої межі. Передовсім її сила нищення не така велика, якби могло здаватися. Назагал, досі кожна така літаюча бомба вбивала пересічно тільки одну людину. Отже її небезпечність хоч куди слабша від небезпечности бомб, що їх скидають з літаків летуни. Летуни теж можуть націлюватися на війська або воєнні обєкти, тоді як „літаюча бомба" бє на сліпо без розбору, де попаде. Її жертвою паде звичайно більше цивільне населення, бо цього є більше, ніж війська. Через те її мілітарний і воєнний ефект зовсім не дорівнює ефектови масового бомбардування. Тому Чорчил міг сказати без тіни перехвалки, що Британія видержить цю нову зброю, як вона видержала масове бомбардування на початку війни.

Отже головний пункт у промові Чорчила в тому, чи нова зброя Гітлера може йому дати воєнної перемоги, як це підсуває націстична пропаґанда. Отже не можна сказати, що нова зброя останеться без наслідків. Вона, як сказано, заставить багато людей виїхати зо загрожених околиць. Інших заставить затирати її наслідки. Ще інших заставить придумати проти неї засоби для їх поборювання. Це може певно мати деякий вплив на дальший перебіг воєнної кампанії Аліянтів проти Німеччини. Одначе зо слів Чорчила видно ясно, що цей вплив не буде для дальшої кампанії вирішальним. Для боротьби проти нової зброї Британія не буде примушена робити такі річи, які перемінилиб радикально вислід війни.

Іншими словами, маємо тут з німецького боку ще одну з тих зброй, для вироблення якої треба певної винахідчивости й усидчивости, яка робить певне враження, але не досягає самої властивої цілі. Замісць дати німцям перемогу, вона тільки викликує серед британців більше завзяття й ще більшу лють проти німців, а чейже цього розумні люди, що стоять перед маревом програної викликати не хотіли би. На таку зброю хапатися може хіба держава, ведена до божевілля себегубним проводом.

ПОШИРЕНА „СВОБОДА" СОВЄТСЬКИХ РЕПУБЛИК

Соломон Шварц поважно призадумується в газеті „Ню Лідер" з 17. червня б. р. над причинами проголошення Советами збільшення автономії советських „републик" і міркує так:

Причини, ізза яких проголошено реформу комісаріяту оборони не є ясні, бо не є можливе, щоб советський уряд хотів розбити червону армію на 16 частин, відповідно до рідної мови советських вояків. Навіть, коли свого часу Молотов у своїй промові заповів творення військових формацій на підставі національній, то згадав лише частину литовську, латишську, естонську, грузинську, азербайджанську, казакстанську й інші, але не згадав про українську. Тодішній плян мав служити на це, щоб вишколити вояків в їх рідній мові і осягнути більшу їх справність. Та після такої заяви Совети не створили національних фармацій, а зате появилися вісти про „Першу Українську Армію", „Другу Українську Армію" та про „Балтійську Армію". Одначе ці назви не мають нічого спільного з дійсним творенням національних формацій. Це ніщо інше як лише назва для армій, котрі не різняться нічим від інших советських армій.

В американській пресі появилися коментарі, що поділ Червоної Армії на армії поодиноких републик має служити на збереження диктаторської системи від натиску армій на самий уряд. Отже це мало бути пристосовання старої як світ засади: „Діли й пануй!" для советського уряду. Одначе таке пояснення не є вмісне. Колиб Совети створили національні армії, тоді між офіцирами й рядовими вояками прийшлоб до зближення, а в такому випадку небезпека для диктатури не то не змалілаб, а зрослаб. Диктаторська система має інші способи забезпечитися перед напором армії на уряд, а це поділ на підставі горизонтальній, а не на підставі вертикальній. Значить не на підставі різниць краєвих, де ціле населення підо впливом конечности може створити одну цілість, але на підставі верствових чи станових різниць між рядовиками й офіцирами. Отже офіцири дістануть такі привилеї, щоб не мали нічого спільного з рядовиками і щоб збратання було виключене. Совети мають ще й інші способи поділу вояків, а то на підставі приналежности до Комуністичної Партії або Комуністичної Ліги Молоді.

З цього виходить, що проголошення реформи советської конституції має радше на ціли закріпити диктатуру, а не її злагодити. Отже треба деінакше шукати причин проголошення творення нових військових „формацій". Цею причиною не є проголошення реформи для відома теперішних советських „републик", але для якихось нових, які щойно стануть членами Советського Союзу.

Для потвердження свого здогаду наводить автор лист Сталіна до Леніна з 12. червня 1920 р. Саме недавно перед тим Ленін уложив засади, на підставі яких Другий Конгрес Комінтерну мав вирішити проблеми національностей і кольоній. Тоді Сталін написав до Леніна, що советський тип централістичної федерації можна добре приноровити до національностей, які вже жили в старій Росії, а які або не мали своєї держави, або давно вже її стратили. Зате Сталін виразно остерігав Леніна, що це не може бути приноровлене до національностей, які мали свою незалежність, а які мають ввійти в звязь із советською Росією. Саме тоді Совети закидали сіти на Угорщину та на Баварію, що ніколи не належали до старої Росії і тоді, на підставі можливостей, Сталін говорив „про майбутню советську Німеччину, Польщу, Угорщину й Фінляндію". В тому листі сказано на кінци так: „Як ці народи стануть советськими републиками, то вони, маючи свої власні держави, армії й фінанси, ледви чи згодяться приєднатися до Росії на підставі такої федерації, яка створена для Башкірії або для України"..

Отже на підставі цього листу Шварц приходить до висновку, що проголошення постанови з 1. лютого 1944 про цофнення цього „зцентралізованого типу федерації" має служити лише як засіб до зближення між Советським Союзом і новими „народними" републиками.

У світлі цієї статті Соломона Шварца стають ясними для кожного найновіші звідомлення із советського аґітаційного фронту. Іменно, читаємо в новинках, переданих до Америки Генрієм С. Касидієм, кореспондентом ґазети Ню Йорк Таймс з 5. липня, таке: „Тепер можна сказати з повним переконанням, що в початковій стадії в теперішній війні поза границями їхнього краю росіяни приняли строгу засаду не вмішування в місцеві справи" і що „панує однозгідна опінія американських, британських та китайських обсерваторів, що росіяни в ніякий спосіб не вмішуються в політичне, економічне або суспільне життя Румунії".

Не знати, чи це припадок, що цього самого дня о. Станіслав Орлєманьскі котрий їздив перед кількома місяцями на конференцію зо Сталіном, проголосив через аґенцію „Асошіейтед Прес" засади, на яких Сталін хоче трактувати і Польщу і Німеччину. Отже Сталін стверджує, що 80 міліонів німців не можна буде знищити, що треба буде створити сильну Польщу і що „ми не хочемо комуністичної або советської Польщі. Ми не маємо наміру мішатися у внутрішні справи або творити уряд Польщі. Хай про це рішає нарід".

Очевидно буде рішати так, як „рішав" український нарід вчасі інвазії Західної України в 1939 року советськими військами. І тому про Західну Україну, на територію котрої саме вже вступають советські війська навіть не говорять хочби так, як от говорять про Румунію, а заповідають про Польщу та прилизуються до 80 міліонів німців.

Проф. Микола Чубатий.

За належну оцінку подій української історії

I.

Українські люди дуже часто мають склонність теперішні події з українського життя узасаднювати подіями з українського минулого. Цей нахил вважаю явищем дуже корисним, бо воно свідчить, що серед українців вже істнує доцінювання традиції батьків та розуміння, що події в житті народів це не відокремлені факти, але тільки розвоєві фази зросту чи упадку нації. Звідси й немов розуміння, що розвязки та пояснення теперішности треба шукати у досвіді з минулого.

Сентимент та історична дійсність.

Українська публіцистика зокрема теж виказує склонність вчитися з історії українського минулого та витягати висновки з тої науки при порядкуванню української майбутности. Така наука з історії тільки тоді буде корисна, коли ми зможемо належно оцінювати поодинокі події з української історії, відріжняти події більше фундаментальні від менше основних, події загально національного, а то й державницького характеру, від подій що не мали широкого національного, а то й державницького характеру, від подій що не мали широкого національного засягу, але тільки значіння для одної ґрупи, стану чи навіть були подіями льокального характеру. При оцінці поодиноких подій з українського минулого ми часто склонні одні події переціннювати особливо такі, що побуджують наш сентимент чи наші суспільні, а то й релігійні переконання, а другі недоцінювати, коли вони не порушуть нашого сентименту. Одним словом підхід до історичних подій українського минулого не є часто обєктивний та державницький, тільки сентиментально-партійний.

Українці схильні кожний рух українських мас все прикрашати якоюсь авреолею. Натомість часто недобачують шкідливости неодного масового руху для державницької ідеї українського народу, себто для повного визволення. І навпаки, в останнім часі, коли зачалися серед деяких українських людей ширити менше демократичні погляди на українську історію, зачалася появляти противна скрайність-недоцінювати, а то навіть неприхильно ставитися до масових рухів серед українського народу з ціллями здебільша суспільними. Відомо, що економічно-соціяльні елементи відграють дуже часто також рішальну ролю в житті народів та передовсім у їх національному визволенню. Саме в українській історії соціяльні рухи дуже часто прибирали загально національний, а навіть державницький характер. Треба отже обєктивного підходу до оцінки різних історичних подій в житті українського народу, тоді і пояснення теперішности та думки про майбутність українського самостійництва будуть глибше уґрунтовані та спиратисямуть на твердшій основі. Обговорю з черги для прикладу тільки деякі історичні події, щоб доteперішне моє говорення не було теоретичним.

Стара Київська та пізніша Козацька Держава.

Таке питання: Чи мали коли українці свою власну державу? в цій чи в іншій формі нерідко чужинці ставлять українським людям. — Чи українці мали свою самостійну державу? Демократичні нахили більшости українських людей та свого роду романтика української козаччини зараз звертає увагу на козацьку державу з часів Богдана Хмельницького, натомість немов забувають на стару Київську Державу. Чи правильно це? розгляньмо саму справу! киньмо оком на обі українські держави.

Насамперед що до території, то стара київська держава українського народу збирала в своїх границях дословно увесь український нарід, цілу територію нинішної України, а кромі цього мала ще кольоніяльні простори більшої частини нинішньої Білоруси та частини Московщини. Всі ці кольоніяльні аннекси були вдвоє так великі, як корінна українська етнічна територія. Київська Україна мала доступ до моря Чорного та Озівського, словом це була потужна імперія, третя у тогочаснім християнськім світі що до величини та сил.

Держава Богдана Хмельницького в самих початках обіймала небільше як одну четверту частину нинішної української етноґрафічної території, а тогочасної України не більше як одну третину. До речи і ця держава маліла під натиском польської офензиви. Спершу відпала Брацлавщина, а потім і Київщина на Правобережі. Вкінці лишилася тільки невелика територія на Лівобережі, зложена з нинішних округів Чернигівщини та Полтавщини.

Розмірам території приблизно теж відповідало число населення, або іншими словами стара київська держава була державою всіх українців, натомість козацька держава була тільки державою частини, одної третини українців.

На козацьку державу ми звикли дивитися як на державний твір довгого тривання, натомість на стару київську державу як на щось мрачне та далеке. І тут знов було навпаки. Козацька держава як самостійна держава тривала тільки пять воєнних літ, (1649-1654), а потім ще три роки до смерти Б. Хмельницького. Пізніше стала вона протекторатом московським, якого автономія корчилася з року на рік. Вже 20 літ після смерти Хмельницького самоуправа України була така позірна, що московський уряд міг гетьмана голову держави заарештувати та вивезти на Московщину, а то й стратити. Саме істнування, навіть вже такого куцого автономічного протекторату ледви тривало сто літ.

Старо - українська Київська Держава тривала біля 300 літ як сцентралізована могутня імперія, вповні самостійна. А навіть по смерти Ярослава Мудрого (1054), коли розпалася на кілька держав, то все таки всі вони зокрема і Руська Земля, себто держава Союз як цілість ще нецілих 200 літ лишилася самостійною. Західно-Українська, як вповні самостійна держава, впродовж 150 літ обіймала майже половину української території та ще й деякі неукраїнські землі — білоруські та румунські. Тим чином стара українська держава тривала без перерви біля 500 літ, отже немає ніякого порівнання з переходовістю та непевністю істнування козацької держави, яку дехто з українських публіцистів хотівби робити початком української нації.

Нема вже що говорити про політичне значіння одної та другої. Одно з другим навіть не дасться порівнювати. В державному житті велике значіння має теж економічна вартість держави у тогочаснім світі. Стара київська держава була найважнішим осередком господарського життя цілої Східної Европи за своїх часів, так само західно-українська держава скупчувала торговельне життя басейну від Карпат по Дніпро та по пинські болота, чого не можна сказати

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ
У двох частинах
(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю")

9)

Перешкодою до одруження тепер стало російське військове міністерство. Від молодших старшин до команданта сотні перед подружженням уряд жадав пять тисяч рублів закладу — гаранти, що старшина не домагатиметься помочи від уряду для вдержання родини у відповідних старшинському званню умовах. Оминули і цю перешкоду. По весіллю молодята виїхали у Московщину, на нове життя.

Тоді саме почалися розрухи у Китаю, а в Африці кипіла анґльо-бурська війна. Військові круги ждали вибуху війни і в Европі. Учасники російсько-турецької війни тішилися надією вжити і свою зброю. Розхвалювали геройства ґенералів Гурка і Скобелева, захоплено розповідали криваві епізоди минулого. Геройство — геройством і Гурко і Скобелев справді були бойовими й талановитими ґенералами, та від тих оповідань і втіхи Володимир вперше почув відразу до свого ремесла. Враження з часом затерлося, та й до війни не дійшло. Росія обмежилася висланням експедиційних відділів з сибірських частин на охорону своїх інтересів у Китаю. Ті частини, спільно з такимиж анґлійськими, французькими, німецькими окупували китайську столицю, Пекін, післали на той світ з десяток тисяч „хунхузів"[3]) чи властивіше китайських самостійників, і на тому закінчилося. Імперські російські голови не на жарт почали марити, якби то до Росії Великої, Малої і Білої прилучити ще „Русь Жовту", китайську, а вдасться — то і „Синю", японську. І справді; через кілька літ піднялася війна з отою, маловідомою Синьою Руссю, але на землях Руси Жовтої.

Уже вранці поручника Володимира Миколаєвича Паволоцького переміщено під той час у нелавно перед тим сформований 51 драґунський чернигівський, якоїсь там великої княгині полк.[4]) З початком війни Марія Олександрівна виїхала в Україну.

Російському військовому міністерству забагнулося тоді зачудувати Европу. Не висилаючи на Далекий Схід корпусів чинної служби — зорганізовано там півміліонову армію з запасних. Европа справді російським хистом зачудувалася, та зачудування те вилізло Росії боком. Армія понесла поразки у перших же боях, згинув командант Далекосхідної фльоти Макаров, японці обложили Порт-Артур, почався панічний відступ російських військ у Манджурії. Аж тоді головний штаб прийшов до голови по розум — кинув корпуси чинної служби в Манджурію. Втраченого вони вже не вернули, та й дорога не така близенька — десять тисяч кільометрів самого Сибіру! Виїхав з чернигівським полком і поручник Паволоцький.

Відношення воюючих сторін до китайського населення переходило всякі межі можливости, а це болючо вражало не одного тільки Паволоцького. Трапилося, що він відмовився виконати екзекуцію над новими „хунхузами", а властиво над доведеними до розпуки китайськими селянами, і то без всякого суду. Командант полку, князь Енгаличев, загрозив військово-полевим судом за невиконання наказу. Тільки вище командування кінноти — Кондратенко і Мищенко, охолодило запал ревного полковника, бо й самі вони осуджували методи, приміновані до господарів краю. Всеж відмова молодого поручника мала для нього небажані наслідки ґень пізніше, коли він, вже штабс-ротмістром, зістав виключений з числа курсантів академії ґенерального штабу, хоча вступний іспит видержав одним з перших. Виключили його, як тільки високе військове начальство перестудіювало його послужний список, а там відмову розстрілювати людей добре змалювали...

Побут у Манджурії цілковито змінив погляд Володимира на боголюбивий військовий стан. До війни він вірив у лицарські традиції і певний патріотизм старшинських кругів. На війніж переконався, що голосна „любов радіне" служить покриттям для задоволення низьких інстинктів, жадоби легкої наживи. Загально стало відомо, що команданти військових ешалонів закуповували овес для коней ще в Сибірі, по 10—15 копійок за пуд, везли його тисячі верств до Манджурії і вже у Харбіні чи Мукдені видурювали у торговців-китайців підписи, робили фіктивні рахунки, ніби то овес куплений на терені війни, де саме військове інтендатство призначило ціну 1.80 — 2 рублі за пуд вівса. „Любима родіна" обкрадалася на тисячі рублів кожним таким типом. Крали всі, хто мав змогу, крали на мясі, на хлібі, на сіні і вівсі, на вояцьких річах, ба і на зброї чи амуніції... Згірдно дивилася ідейніша частина старшин і на червонолямпасників-ґенералів, таких стовідсоткових москвинів, як Ґріненберґ, Айхгольц, Каульбарс, Келлер, Еверет, Стесель, Бринкен, Ґіленшмідт, або й хахол Ліневич.

(Дальше буде).

[3]) Хунхуз — розбишака, горлоріз. (кит.)

[4]) Властиво В. княгині Елизавети Федоровни, дружини вбитого у 1905 р. вел. князя Сергія Олександровича і рідної сестри цариці Олександри. 51 драґунський чернигівський полк, з перервами, веде свій початок від кінної чернигівської дружини князя Святослава Ярославича. Передостанне був сформований Демком Многогрішним у 1668 р., як чернигівський комонний, опісля кінно-єгерський, кирасірський, Розформований за бунт Декабристів у 1825 році. Знов сформований 1896 з усіма стародавними реліквіями. Від 196—17 гусарський чернигівський.

Не купуйте фармів, як ви не фармер

„Хто то такий експерт в господарці, що закликує не йти на фарми?" — спитається неодин читач „Свободи", побачивши наголовок статті. На це відповідь: Цим експертом є департамент рільництва у Вашингтоні. Від самого початку війни замітний рух під закликом: „Вертаймося на землю безпосередно по війні!". Заклик приймається, люди приготовляються. Фахівці в сільськім господарстві теж заінтересувалися цим і приходять до таких висновків:

Упродовж 2 з половиною років покинули фарми 4 й пів міліона людей. З них ледви одна третина, отже 1 і пів міліона людей, зможе наново дістати роботу на фармах, всеодно, чи вони підуть там як власники фармів, чи як арендарі чи як наємці - робітники. Урядовці переконані, що яких 5 міліонів самих воєнних робітників будуть пробувати дістати працю на фармах після війни. Появляються пляни під гаслом: „Кожному героєви дати фарму!", а уряд якраз має причину остерігати населення проти закладання спеціяльних осель із воєнних ветеранів.

Від вибуху війни коло півтора міліона людей з фармів пішло до воєнної служби. Коли війна минеться, багато з них схочуть наново осідати на фармах. Побіч них схочуть осідати на фармах такі ветерани, що не знають, яка є різниця між бороною й косяркою, або між сівачкою й жниваркою. Але, як матиме людина гроші, то схоче десь інвестувати, отже схоче купувати землю.

Проти цього уряд уже приготовляє кампанію. Друкуються брошури про небезпеку перед комахами, посухою, градовими тучами й іншими язвами, на які фармерство наражене. Таксамо треба буде повчати молодь, наставлену до фармерства про орудування фармерськими кредитами, про збуття продуктів і т. п. труднощі. Урядовці приготовляються до спинення руху на фарми, як проти торнада в Канзас. Дальше нічого урядовці зробити не можуть, бо купувати землю вільно кожному і вільно кожному пробувати сільського господарства для науки.

Привилей для ветеранів.

Історики земельного господарства в Америці пригадують, що міграція на фарми йшла після кожної війни Злучених Держав і звичайно до цього заохочував самий уряд. Ці переселення викликали часто клопоти, коли зменшався ринок для фармерських продуктів. Отже на підставі досвідів з минувшини урядовці департаменту рільництва передбачують таке положення після теперішньої війни:

1. Майже половина поверхні землі надається на сільське господарство, а найліпша її частина вже віддана на земельну фармерську обрібку.

2. Нема певности, чи для фармерських продуктів найдеться відповідний ринок. Колиб підпомагати неплодовиті фармерські землі в одній околиці зі шкодою для продукції в плодовитій околиці, то така система обезцінить вартість землі.

3. Воєнна конечність викликала дуже широке вживання фармерської машинерії та господарських винаходів. При допомозі цих машин можна буде не лише втримати фармерство в цих самих розмірах, але ще й побільшити видатність при помочи нових машин.

Набування землі дорогою наслідства.

Отже виходить, що побільшування кількости господарств в Америці вже не оплатне, так як це колись бувало в Европі. Зате можна набувати фарми іншими способами, а це дорогою унаслідження. Багато фармерів, коли постаріються, йдуть на ласкавий хліб. Нараховують, що впродовж перших 5 літ після війни яких 350,000 фармів стратить свого господаря, коли рух на фармах піде такою самою дорогою, як останніх 20 літах. Крім цього яких 300,000 родинних вже існуючих фарм можна зробити плодючими через наводнення, осушення або вичищення в першім десятиліттю після війни, одначе департамент рільництва є того переконання, що таких нових фарм не буде потрібно для збільшення продукції. Таке обчислення йде в розріз із плянами департаменту внутрішних справ, який приготовляє цілий біліон долярів для будови нових проєктів наводнення на Вестах. Ці проєкти вже в початковій стадії придбають землі для 60,000 родин, а в будучности ще для нових 100,000 родин. Значить, такі пляни мусять підлягти зміні.

Зате департамент рільництва має свої пляни. Воєнна конечність приневолила забрати багато плодовитої землі для воєнних цілей. Деякі з тих земель можна буде відзискати. В той спосіб яких 3—4 міліони акрів буде придатних на створення 8,000 до 10,000 фамілійних фармів.

Департамент рільництва плянує не лише обмежити число людей, що хочуть осістися на фармах, але ще й знати їх кваліфікації і тому плянує фаховим фармерам прийти з правдивою допомогою, щоб знеохотити від фармування людей, які не знають земельної господарки. Очевидно, що з добором людей придатних на фарми буде багато клопоту, але це може принести користь на будуче.

Можна зачасом довести до цього, що фармері будуть фахові. люди так, як тепер є фахові робітники в містах та промислових підприємствах. Це далекосягла політика, тому не диво, що до неї вже зацікавлені чинники.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

...про козацьку державу. Її економіка була вповні неналаднана. Деякий порядок став заводити гетьман Мазепа; для економічної розбудови та наладнання перших заграничних торгових звязків гетьманської України зі заграницею зробили дещо гетьмани 18-го століття, але це все були справи роблені на малі розміри, які не в силі рівнатися тому економічному значінню, що його мала стара Русь-Україна на просторі від Чорного моря по Балтик прорізувана шляхом водним „із Варягів до Греків". То саме можна сказати про культурний розвій та про проміновання української цивілізації на доокоючні народи.

Одним словом потенціял старої держави київської та нової козацької не стояв у ніякому порівнанню. Чомуж всеж таки козацька держава більше популярна серед українців? Може тому, що новіша, отже ближча наших часів, але передовсім тому, що козацька держава невелика і коротко триваюча була все овіяна романтикою визвольної боротьби, своїм демократичним характером та як така перейшла в народню пісню та була спопуляризована широко серед українських мас, а потім теж серед демократично наставлених українських дослідників історії.

(Дальше буде).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ГЕМТРЕМК, МИШ.

Характер у збірках на цілі.

Пишуть про працю для Українського Конгресового Комітету таке: Як з Другого Українського Конгресу у Філядельфії вернувся делегат Іван Чайковський і на зібранню Українського Демократичного Клюбу здав звіт з нарад і ухвал конгресу, а до того вияснив, що самі ухвали ще нічого не значать, коли не можна буде повести праці, то люди відразу зрозуміли, що працю не зможе виконати Український Конгресовий Комітет без належної грошевої підтримки. По короткій а щирій дискусії члени Українського Демократичного Клюбу постановили добровільно до кінця року зложити на працю Конгресового Комітету суму $500.

Як сказали, так і зробили. До кінця травня 1944 зложили $240.30, клюб дав з каси $25 і тепер ми вислали $265.30. Віримо, що члени Українського Демократичного Клюбу дотримують слова і доложать до кінця року решту. Тепер черга на інші українські товариства, котрі посилали делегатів на конгрес і обіцювали поміч. Хай вони дотримають слова, а тоді певно праця У. К. Комітету піде бажаним темпом.

Дари зложили такі члени У. Демократичного Клюбу: Йосиф Стельмах і Іван Чайковський по $20; Гаврил Васько $12; Михайло Бабій $11; Петро Бук, Николай Тиро, Іван Заблоцький і Олекса Половий по $10; Андрій Хохаєва $8; Данило Войтишин $7; Іван Кульчицький, Юрій Щемко і Іван Чупка по $6; Никола Когут, Даниил Рубаха, Никола Стойко, Михайло Джумага, д-р Амброзий Кібзей і Юрій Козак по $5; Еміліян Монастирський, $4; Стефан Стравняк, Тома Гаврилюк, Дмитро Цегельник і Михайло Кульчицький по $3; Михайло Кулинич, Олекса Кричківський, Іван Крушельницький, Роман Романів, Михайло Сосновський, Петро Сенько, Роман Тияк, Іван Стойко, Никола Стахів, Н. Н., Юрій Євханович, Павло Климчук, Дмитро Васько, Петро Войтович і Самуїл Васкул по $2; Николай Петрук $1.25; Михайло Геруля $1.95.

Крім цих зложили по $1 такі: Николай Банас, Василь Хлопан, Николай Цурій, Тома Гарісон, Іван Гайдук, Василь Кіцул, Стефан Кобаса, Іван Костюк, Іван Крупка, Йосиф Крупка, Онуфрій Курочка, Василь Гаркавий, Гаврил Левко, Василь Олійник, Іван Никорук, Павло Прокопович, Семен Погрибенюк, Григорій Шеремета, Василь Сміт, Олекса Шандяк, Іван Стасюк, Йосиф Таратило, Іван Вишняк, Василь Вороновський, Іван Зедан, Іван Зелений.

За уряд У. Демократичного Клюбу: **Іван Чайковський**, предс.; **Іван Заблоцький**, фін. секр.

МЕНВИЛ, Р. АЙ.

З нагоди створення Українсько-Американського Допомогового Комітету.

У резолюціях Українського Конгресу, що відбувся у Філядельфії в січні 1944 р. сказано, що нам треба заложити комітет, котрий занявсяб збиранням жертв для українців, що потерпіли на війні. Значить усім українцям, як тим, що переносять страхіття на рідних землях, як і тим, що розкинені як вигнанці або як утікачі по цілому широкому світі. Ні від одних ні від других ми тепер вістей не маємо.

Заки прийдуть вісти мо можемо зорганізувати допомогову акцію. Для цієї цілі повстав на нарадах в Ню Йорку Українсько-Американський Допомоговий Комітет. Хоч комітет ще не подав до відома, як зібрати допомогу, то вже час усім громадянам бути готовими до праці для такої цілі.

У нашій громаді зроблено початок праці негайно після повороту нашого делегата з конгресу. Члени тов. ім. Михайла Драгоманова, від. 181. У. Н. С. ухвалили одноголосно, що кожний член обовязується платити по 25 центів кожного місяця або по $3 на рік як поміч українським жертвам війни. Отже у нас жертви призбируються автоматично при плаченню місячних вкладок до братства. Гроші будуть вислані, як лише наша централя дасть вказівки, куди їх посилати. Думаю, що й інші зорганізовані українці не будуть байдужі на таку благородну ціль. Жертвуймо, що можемо, а вратуємо не одну нашу людину від загибелі.

Григорій Шевчук.

ГЕМТРЕМК, МИШ.

Вкладка до Українського Конгресового Комітету.

Світ так створений і так упорядкований, що все в ньому мусить бути провід. Мусить бути провід у державі, в церкві, в громаді, в товаристві, в родині, ба навіть і в робітні між робітниками.

Без проводу не можливе життя серед людей. Навіть осібняк, що не належить ніде, мусить повинуватися якомусь проводови, інакше він стрінеться з поліцією і піде за проводом поліції.

В Америці поза провід державний і муніципальний є ще всілякі громадянсько-суспільні та групові організації, що теж мають свій провід.

Загалом для втримання порядку в світі Бог наділив людину розумом і совістю на це, щоб розумом упорядкувати своє особисте відношення і знати, як виконувати свої особисті обовязки.

Отже мусить бути провід між українцями в Америці, а головний провід понад усякі організації й угрупування, а таким проводом являється тепер Український Конгресовий Комітет. Спільна справа всіх українців вимагає, щоб цей провід мав належну підтримку як моральну так і фінансову. І є на світі така невидима сила, яка спонукує людину шукати другої людини для співжиття для співпраці. Ця сила теж помагає втримати спільний провід у співпраці. Звідси походить потреба жертволюбивости для спільної цілі.

Щоби мати чисте сумління наше Товариство Українського Конгресового Комітету сповнює свій народний чи там груповий обовязок і висилає кожного місяця свою вкладку до централі, тобто до Українського Конгресового Комітету. Саме тепер висилаємо $100 за місяці травень і червень.

Йосиф Крупка.

ШІКАГО, ІЛЛ.

Складка на дім У. Н. С.

З нагоди 50-літнього ювилею У. Н. Союзу, що відбувся заходом усіх відділів У. Н. С. з Шікага й околиці 28. травня ц. р., зложили жертви на Дім Відділів У. Н. Союзу слідуючі добродії: Бр. св. Николая, від. 106 У. Н. С. $10; а по $5: тов. імени Княгині Ольги, тов. М. Шашкевича, від. 55. Провидіння, від. 100 У. Н. Союзу з Гері, Інд., Михайло Мельникович, Михайло Солтис. Крім цього по $2: Еміліян Скородинський і Яків Татарчук. — Разом $39. — Від імени зарядку Дому У. Н. Союзу в Шікаго, щира подяка всім жертводавцям.

Т. Шпікула, предс., **М. Баран**, секретар.

ЗАКИДУЄ „КЛЮБАМ МАТЕРЕЙ" ШИРЕННЯ НАЦІСТСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ

НЮ ЙОРК. (ОНА). — Найновіше число жіночого журналу „Вименс Говм Компеньон" принесло статтю про те, як деякі жіночі організації в Злучених Державах поширюють націстську пропаганду. Зробивши перевірку громадської роботи жіночих товариств, редакція прийшла до переконання, що найбільш небезпечним під тим оглядом є „клюби матерей", якими проводять явні вороги теперішньої адміністрації і президента Розвелта. В деяких містах провідниці „клюбів матерей" дійшли в своїй агітації проти президента до того, що як в 1941. році вороги затопили американський воєнний корабель „Рубін Джеймс", то ці американські „патріотки" розіслали до батьків тих моряків, що служили на затопленім кораблі, листа в якім звертали їм увагу, що настав час, аби вони потягнули „правдивих убивців до відвічальности". А „правдивими убивцями", на думку тих американських „патріоток" — є ці люди, які, посилаючи моряків у воєнну зону, „нехтували конституцію Злучених Держав".

Розуміється, що провідниці цих ультра-патріотичних клюбів „матерей" — мали на думці нашого президента, якого вони ненавидять багато більше, як ворогів нашої держави. В Шікаго, наприклад, лідерки клюбів „матерей" явно виступають проти президента й агітують за тим, що в наступних краєвих виборах американські жінки повинні докласти всіх змагань, аби на місце Розвелта вибрати президентом „націоналіста". Вони, свідомо чи не свідомо, поширюють в краю зневіру, підривають авторітет командира збройних сил і сіють серед народу незгоду.

ТОВАРИСТВО ДЛЯ ПОПИРАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОПЕРИ ТА СИМФОНІЧНОЇ МУЗИКИ В АМЕРИЦІ

Появився друком статут товариства під назвою "SOCIETY FOR FURTHERANCE OF UKRAINIAN GRAND OPERA AND SYMPHONIC MUSIC IN AMERICA" (в скороченню SFUGOSMA), що зорганізувалося в стейті Пенсилвенії з цілю помагати в продукції українських опер, оперетох, як також симфонічної й поліфонічної музики, в оригінальній українській мові, чи то в перекладах. Товариство має складатися з членів: чинних, з $10 річною вкладкою; привилейованих, з річною вкладкою $100; членів-добродіїв, з річною вкладкою $1000; та вічних членів-добродіїв, з одноразовою вкладкою $10,000. Статут товариства не дозволяє ставити продукцій, які противляться пристойности, вірі, чести, людській гідности, християнській демократії або американсько-українському націоналізмови.

До першої Управи Товариства для Попирання Української Опери та Симфонічної Музики увійшли: о. д-р Онуфрій Т. Шкорупа-Ковальський, як голова; проф. Ярослав де Галіції Недоростков, як містоголова; о. Володимир Петрівський, як скарбник; гром. Іван Яблонський, як рекордовий секретар; та панна Люба Ковальська, як кореспонденційна секретарка.

Тростисами нової організації є: о. Онуфрій Т. Шкорупа-Ковальський, з Ремей, Па., д-р Микола Чубатий, з Ню Йорку, маестро Іван Бутніков, з Лос Анджелеса, в Каліфорнії.

НА МОГИЛІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Як подають московські „Ізвестія", підчас німецької окупації не було традиційних екскурсій на могилу Тараса Шевченка на Чернечій горі коло Канева, де від 21. травня 1861 року спочиває тіло найбільшого українського поета. Підчас німецької окупації дім на на могилі був огороджений колючим дротом. Німці устроїли в цьому табор для вояків. Вони ограбили й осквернили могилу.

Як подають „Ізвестія", з відступленням німців екскурсії на могилу почалися наново. З Києва возить їх на могилу пароход „Полина Осипенко". Перша екскурсія відбулася дуже врочисто. Брали в ній участь офіцири червоної армії, червоної фльоти, письменники, вчені, журналісти, студенти й хор „українського радіокомітета". Делегації зложили на могилі багато вінків, а хор виконав „Заповіт" та „Реве та стогне Дніпр широкий".

Що писала „Свобода" тому 30 років?

2. липня 1914.

ЗАМОРДУВАННЯ АВСТРІЙСЬКОГО НАСЛІДНИКА ПРЕСТОЛУ ФРАНЦА ФЕРДИНАНДА Й ЙОГО ЖІНКИ.

В неділю 28. червня сталася страшна подія, яка потрясла цілим цивілізованим світом. На головній вулиці міста Сараєва в Боснії, замордував сербський студент Гаврило Пріцнір вистрілом з револьверу австрійського наслідника престолу архикнязя Франца Фердинанда і його жінку архикнягиню Софію. — Новим наслідником престолу став 27-літній архикнязь Кароль Франц Йосиф, братанок погибшого Франца Фердинанда.

СТРАШНА КАТАСТРОФА В МІСТІ СЕЙЛЕМ, МАС.

Дня 25. червня в год. 2. сполудня повстав огонь з причини експльозії в одній фабриці в місті Сейлем, в стейті Масачусетс. В короткім часі пожежа обняла цілу фабрику, внаслідок вітру поширилася на цілу західну дільницю міста, звідси перекинувся на полудневу дільницю і скоро цілий фабричний центр станув в огні. Погоріло 20 фабрик, сотки домів, церкви, шпиталі, дім сиріт і т. п. 20,000 людей осталося без даху над головою. Шкоду нараховують на 12 міліонів дол. Досі видобуто 4 трупи спід згарищ.

ЗІЗНАННЯ ТАЙНОГО УГОРСЬКОГО АГЕНТА В МОСКВОФІЛЬСЬКІМ ПРОЦЕСІ.

Угорська поліція вислала було до Росії на звіди свого тайного агента Дулишковича (угорського русина), щоби там удавав москвофіла і вивідався про роботу і наміри російських агентів в справі ширення царославя в Галичині, на Буковині й Угорщині. Поручену задачу він сповнив і на процесі проти москвофілів у Львові зложив зізнання. Ці зізнання виказують як на долоні, як Росія боїться національного українського руху.

УТЕЧА РОСІЙСЬКИХ АГЕНТІВ З ВЯЗНИЦІ.

Царські агенти, браття Геровські, що вже від довшого часу сиділи в слідчій тюрмі в Чернівцях на Буковині під замітом державної зради, втікли в неділю, 7. червня, з вязниці й перейшли до Росії. Вони зголосилися згаданої неділі рано, що хочуть внести до рук віцепрезидента Суду Якубовського прохання. Вязничний дозорець відпровадив наперед старшого брата Александра до канцелярії віцепрезидента, а опісля окремо молодшого брата Григорія. Коли повернули оба брати до вязниці разом з дозорцем, вони затрималися всі три разом в окремій кімнаті, там перебралися, вийшли задними дверми з вязничного будинку, всіли на приготовану дорожку, серед гамору заїхали недалеко театру, наняли авто і ним заїхали до ліса, через який іде російсько-австрійська границя. Шоферови заплатили 100 корон за прислугу, а потім щезли в лісі.

Перейшовши границю, попали в російську тюрму, але там справа вияснилася і всіх трьох випущено на волю в Росії.

СТАРИМ І МОЛОДИМ

Значіння свого письма.

Коли батьки не навчать дітей по українськи читати і не призвичають їх до читання так, щоби ті любили по українськи читати, то буде ось що:

1. Діти не будуть читати свого Молитовника.

2. не зможуть прочитати листа по українськи написаного. Самі українського листа не напишуть.

3. Не зможуть виступати в театральних ролях, ані з деклямаціями на концертах.

4. Не зможуть співати в церкві довших пісень, яких на память не знають.

5. Не зможуть читати українських часописів, ні книжок — отже не будуть читати українських повістей, описів, пісень.

6. Будуть обминати письменних українців, будуть від них тікати; будуть тікати від Української Церкви, від української праці; від українського життя. Бож вони неписьменні.

7. Будуть соромитись і жалувати, що по українськи не вміють, будуть на батьків нарікати.

8. Будуть чужими для своїх і чужих.

9. А батьки не зможуть своїми дітьми похвалитися.

От яке велике значіння має наука свого рідного!

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА

Рахунки ощадної господині

Ощадність — слово досить немиле для тих, що мають зчого, а не хочуть щадити, та для тих, що дуже хотілиб щадити, а не мають зчого. Інше зрозуміння найде це слово у світі достатку і вдоволення, інше у світі змагань за кусок насущного хліба.

Велику ролю має тут жінка. У першу чергу, як організаторка домашнього господарства, цієї першої клітини народнього господарства. Її завданням буде зорганізувати його так, щоб нічого у ньому не марнувалося, починаючи від часу і здоровля. Розтрата часу творить за роки не дні, а роки, які ніколи не повернуться.

Ввтрата здоровля, якого часто надуживаємо при праці, дає громадинству людей, які моглиб бути пожиточні а не можуть уже працювати.

Найменша дрібничка, яку марнуємо поза цими двома найважнішими скарбами — за роки творить вже теж поважний капітал, який ніколи не вернеться до нас.

У матеріяльному розумінні мусимо зробити різницю між ощадністю і скупістю, бо їх часто розуміють однаково. Одначе ощадність є доброю прикметою, а скупість витворює в людині риси характеру, які відбирають їй нетільки призянь в інших, але теж приносять шкоду самій скупій людині. Наш нарід висловлює це у знаній приповідці: „Скупий два рази тратить". Але вернемося ще до жіночого господарства. На чому можна щадити? бо не сміємо лише щадити коштом здоровля.

1) Мешкання — здорове, тепле, сонячне, хочби було навіть мале. Тут не слід шукати дешевого, а нездорового.

2) Світло. Тут уже можемо щадити. При електриці це найлекше, бо можемо її гасити, як виходимо, уживати малої жарівки, там, де нею можна обійтися (передпокій, лазничка і т. п.), повчаємо домашню прислугу, щоб гасила світло йдучи спати. Це мусить господиня сама провірити. Діти при науці, мати з ручною роботою можуть працювати при одній лямпі. Світимо малою лямпою, тоді як треба ясного світла для очей — це вже витрата здорвля.

3) Дуже багато нагоди до ощадности маємо при паливі. Чи це буде електрика, газ, вугілля, дерево. При невмілім і неощаднім господарюванні пропадають великі гроші. Господарювання газом, який домашні помічниці запалюють і випалюють без потреби, підпалювання під кухнею без сухих скипок, зуживаючи масу сірників і паперів, розпалювання печей при відчинених дверцятах або історичний вічний вогонь у кухнях, це справжня непотрібна витрата гроша. Термометер в кімнаті, доцільний розподіл палива, це ощадність.

4). Видатки на одяги при кожному буджеті великі. Купуємо лиш ті одяги, які нам конче потрібні. Вони можуть бути скромні, модні та елеґантні. Теперішня мода така практична, що при добрій охоті кожна жінка має в ній великий вибір. Не стараймося підбивати світа нашими вибагливими одягами, бо не пора на це. На практичні одяги купуємо дорожчі матеріяли, бо вони довго служать, на ефектовні вечорові сукні, які вдягаємо лиш кілька разів до року вистане модний, не дуже дорогий матеріял. Жінка, яка стоїть перед шафою, повною одягів різної форми і клопочеться, що не має в що одягтися, повинна вийти з моди. Дітей теж не слід привчати до прибільшення в одягах. Саме у ділянці одягів можемо ощадити багато.

Обува добра, все оплачується і тут ощадність часто не на місці. Охоронні одяги, практичні плащі при домашній праці, снігівці і дощевики, парасолі заощаджують одяги і обув. Дбайливе, модерне прання білля, направа білля і одягів доконана в пору, вміле відчинення матеріялів для переробки — щадять багато.

Ощадна мама не купує дітям дорогих, фабричних забавок. Вони дають їм лише дуже коротку втіху, бо звичайно поломані і зінсовані валяються по кутках.

Жити ощадно, з олівцем в руках це наш обовязок. Щойно як записуємо те, що видаємо і підсумовуємо що-місяця, тоді маємо огляд нашого господарювання. Легко нам тоді скласти господарський буджет, а при кінці року побачимо, яка різниця є в життті з рахунком, а без нього.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 8. липня 1944 р. помер у 48. році життя.

ПИЛИП САХМАН,

член 204. відділу У. Н. Союзу в Ню Йорку.

Похорон відбудеться в вівторок, 11. липня ц. р., в год. 9:30 рано, з потребового заведення П. Яреми до укр. прав. церкви св. Володимира, а відтак на цвинтар Оливна Гора в Брукліні, Н. Й.

Просимо членів відділу, вільних від занять, взяти участь у похороні.

Покійний полишив у смутку жену Анну і двоє дітей: Василя й Ольгу. — В. Й. П.!

Уряд 204. відділу.

Дня 1. липня 1944 р. помер наглою смертю на удар серця

ІВАН ДОБРОМІЛЬСЬКИЙ,

член Тов. Володимира, від. 179 У. Н. Союзу в Ст. Луїс, Мо.

Покійний походив зо села Ролів, пов. Дрогобич, Зах. Україна. Був тихої вдачі і добрим працівником на американській і українській ниві, бо за його предсідництва продано военних бондів 3 і 4. позички на суму 41,000 дол., а на 5. позичку проголосив збори, але вже цего не діждався. За його старанням куплено У. Н. Дім, котрим він дуже тішився; був делеґатом на конвенцію У. Н. Союзу і на Конгрес у Вашингтоні.

Оставив у смутку 2 синів: Івана і Михайла, що служить у Дядька Сема; 2 дочки і брата Михайла Ота ближчу і дальшу родину на американській землі.

Похорон відбувся 5. липня при участи членів двох товариств, кревних і знайомих. — В. Й. П.!

М. Паращак, секр.

Гроші й люди.

Дайте для народної справи 10,000 долярів, але не дайте своїх дітей, то для кого тими ґрішми можна що робити? Нехай кожний дасть гроші, але не дасть дітей, де такий нарід опиниться?

Добре виховати, це виховати так, щоби вихованок був свідомим чоловіком, гідним громадянином.

Держава окремо дбає про виховання молодого покоління. Подібно повинен робити і нарід, повинні робити родичі — дбати про виховання молодих так, як їх справа вимагає.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. Вільних Козаків, від. 315, відбудуться в четвер, 13. липня, в Нар. Домі, 831, Джозеф. Еве., в годині 8. вечір. Просимо всіх членів прийти на означений час. На цих зборах контр. комісія дасть звіт за минулих 6 місяців. Голов. канцелярія прислала дивіденду для членів відділу, тому просимо прийти і взяти свої чеки. — М. Луцишин, гол.; В. Гнатків, кас.; В. Ванців, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. — Тов. Запорозька Січ, від. 155, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів що піврічні збори відбудуться в пятницю, 14. липня, точно в год. 7. вечір, в гали де звичайно. Просимо членів прийти на означений час. Кожний член і членкиня при плаченню вкладок отримає дивіденду від У. Н. Союзу. Буде звіт контр. комісії і урядників. Довгуючих членів напоминаємо прийти і вирівнати свій довг. Рівнож пригадуємо не забувати за ювилейну кампанію. На наш відділ призначено зорганізувати 30 нових членів. Півроку вже минуло, а ми ще не маємо ані половини. Тож всі до праці, а певно вкоротці свою пайку вирівнаємо. — За уряд: І. Будняк, предс.; В. Дригинич, кас.; М. Чумер, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. — Піврічні збори Бр. св. О. Николая, від. 104, відбудуться в неділю, 16. липня, в Народнім Домі, точно в годині 3. пополудні. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо буде звіт уряд і контр. комісії. Просимо, щоб кожний член придбав хоч одного нового члена в 05-літній ювилей Батька Союза. — М. Вітів, предс.; М. Зельвак, секр.-кас.

ТАМАСТОН, КОНН. — Тов. Українська Січ, від. 421, відбуде збори 15. липня, в 8. годині ввечір, в українській гали на Проспект ул. Просимо всіх членів прийти на збори. За уряд: А. Береза, предс.; М. Шипівка, кас.; Ф. Чесьник, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. липня, в годині 12:30 вполудне, в Домі Відділів У. Н. Союзу, 845 Н. Вестерн Еве. Просимо членів прийти на збори і забрати дивіденду від У. Н. Союзу. — В. Пилипів, секр.

ГОРНЕЛ, Н. Й. — Піврічні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 216, відбудуться в суботу, 15. липня, в год. 6:30 ввечір, в гали 34 Гарт Стр. Просимо всіх місцевих і позамісцевих членів і членкинь прийти на ці збори. Уряд відділу звертає увагу, щоб конечно прийшли на збори по свою дивіденду від У. Н. Союзу. Кожний член повинен приєднати нового члена до У. Н. Союзу. — За уряд: М. Кердел, предс.; С. Катола, кас.; І. Назар, секр.

ТАРЗАН, ч. 1001. Дивний гнів.

Приходячи до памяти, горилль почав кидатися, аби звільнитись.

„Не бійся, Тайґо!" крикнув до нього Тарзан; „Я тебе звільню".

Звір улютився. У своїм оголомшенню він звязав Тарзана зо своїм пійманням. „Тайґо визволиться! Тайґо вбє Тарзана!" кричав ґориль.

У цей спосіб у притьмленім умі зродилася ненависть, що вмотала Тарзана в нову сітку пригод.